

**18 лютага 2025 г. – 110 гадоў з дня нараджэння
Аляксея Васільевіч Лапаціна (1915–1941), савецкага
пагранічніка, Героя Савецкага Саюза (1957), імя якога
носіць пагранічная застава «Дзівін»**

Аляксей Васільевіч Лапацін нарадзіўся 18 лютага 1915 года ў сяле Дзюкава Каўроўскага павета Уладзімірскай губерні (цяпер Шуйскага раёна Іванаўскай вобласці). Бацька загінуў у Першую сусветную вайну. У сяле Колабава закончыў семігодку, у 1933 годзе – школу фабрычна-завадскага навучання ў г. Каўрове. Працаваў слесарам на экскаватарным заводзе. У кастрычніку 1937 года прызваны ў Чырвоную армію, накіраваны ў Саратаўскае ваеннае пагранічнае вучылішча НКВС, якое закончыў у 1940 годзе.

Лейтэнант А. В. Лапацін атрымаў назначэнне ў пагранічны атрад на заходняй граніцы СССР. З 1940 года – начальнік 13-й пагранічнай заставы 90-га Уладзімір-Валынскага пагранічнага атрада Украінскай пагранічнай акругі. Застава знаходзілася ў былой сядзібе польскага магната непадалёк ад сяла Скамарохі Сокальскага раёна Львоўскай вобласці.

У пачатку Вялікай Айчыннай вайны пагранатрад пад камандаваннем А. В. Лапаціна абараняў дзяржаўную граніцу СССР. На заставе было 57 байцоў і камандзіраў. Таксама на заставе знаходзіліся семі камандзіраў. Супраць іх наступала 11-я танкавая дывізія і пяхотныя падраздзяленні гітлераўцаў.

Будынак заставы ўяўляў сабой моцную, двухпавярховую пабудову з масіўнымі сценамі і харошымі падвальнымі памяшканнямі. Зброя: шэсць ручных кулямётаў, два станковыя кулямёты «максім». Першыя пяць дзён заставу беспаспяхова атакавалі стралковыя падраздзяленні гітлераўцаў. 27 чэрвеня была падцягнута артылерыя і заставу пачалі абстрэльваць тэрмітнымі снарадамі. Амаль усе наземныя пабудовы былі разбураны.

Пагранічнікі сустракалі агнём атакуючых немцаў, але падыходзілі да канца баепрыпасы, вада і харчаванне. Было шмат раненых і забітых, але пагранічнікі працягвалі трымаць абарону. Ноччу 26 чэрвеня Аляксей Лапацін загадаў вывесці з падвала жанчын, дзяцей і цяжкараненых, іх удалося даставіць у Скамарохі.

Да 30 чэрвеня ў жывых засталася толькі 10 чалавек, але застава працягвала змагацца. 2 ліпеня фашысты зрабілі падкоп і падарвалі падвал з чырвонаармейцамі. Пагранічнікі змагаліся ў поўным акружэнні, але не здаліся. За 11 дзён знішчылі больш за 100 салдат ворага.

Калі ў 1944 годзе савецкія войскі вызвалілі Скамарохі, жонка палітрука Еўдакія Гласава звярнулася да сакратара Сокальскага райкама партыі, з яго дапамогай целы герояў былі знойдзены. Частка цел пагранічнікаў знойдзены ў падвале пад руінамі будынка. Цела лейтэнанта А. В. Лапаціна і яшчэ некалькіх воінаў былі знойдзены ў агульнай магіле. На гэтым можна зрабіць заключэнне, што апошнія абаронцы выйшлі з падвала і загінулі ў сваёй апошняй атацы. Целы герояў-пагранічнікаў былі перазахаваны з воінскім ушанаваннем.

Пісьменнік Уладзімір Бяляеў у сваёй кнізе «Граница в огне» (1948) раскажаў пра подзвіг воінаў 13-й заставы. Подзвіг стаў шырока вядомы ў краіне.

Указам Прэзідыўма Вярхоўнага Савета СССР ад 18 снежня 1957 года лейтэнанту А. В. Лапаціну прысвоена званне Героя Савецкага Саюза (пасмяротна).

У сяле Скамарохі ўстаноўлены помнік героям-пагранічнікам, які цяпер фактычна разбураны. На адноўленай заставе быў створаны музей баявой славы, якім загадвала ўдава А. В. Лапаціна – Анфіса Аляксееўна Лапаціна. У 1990-я гады музей быў раскрадзены і цяпер не існуе. Вуліца Лапаціна ў Львове цяпер завецца Січыньскага.

На малой радзіме А. В. Лапаціна ўстаноўлены мемарыяльныя дошкі. Яго імем былі названы пагранічныя заставы ў Скамарохах (1950) і Балгарыі (1963). Помнік А. В. Лапаціну ўстаноўлены ў г. Каўрове на вуліцы яго імя (2009), яго імя прысвоена СШ № 24 г. Каўрова.

29 красавіка 2024 года пагранічнай заставе «Дзівін» Пінскага пагранічнага атрада прысвоена імя Героя Савецкага Саюза А. В. Лапаціна. 24 кастрычніка 2025 года на гэтай заставе ўрачыста адкрыты помнік А. В. Лапаціну. Аўтар бюста – народны мастак Рэспублікі Беларусь Уладзімір Слабодчыкаў. На адкрыцці прысутнічаў сын Героя – Вячаслаў Аляксеевіч Лапацін, падпалкоўнік у адстаўцы, які таксама служыў у пагранічных войсках.

Матэрыял падрыхтаваны ў 2025 г. Брэсцкай абласной бібліятэкай імя М. Горкага. Сухапар Уладзімір Васільевіч, загадчык сектара рэгіянальнай бібліяграфіі

Лопатин Алексей Васильевич // Герои Советского Союза : краткий биографический словарь : в 2 т. - Москва, 1987. - Т. 1. - С. 887 : фот.

Огарков, Н. В. Лопатин Алексей Васильевич / Н. В. Огарков // Советская военная энциклопедия. - Москва, 1978. - Т. 5. - С. 29.

Беляев, В. П. Граница в огне : повести, рассказы, памфлеты / Владимир Беляев. - Москва : Советский писатель, 1967. - 533, [2] с.

Беляев, В. П. Граница в огне : документальная повесть / Владимир Беляев. - Киев, 1948. - 163 с.

Памятник Герою / по информации БЕЛТА // Кобрынскі веснік. - 2025. - 30 жніўня (№ 35). - С. 12.

На погранзастане «Дивин» откроют памятник Алексею Лопатину.

Богданова, К. Маленькая Брестская крепость / Катерина Богданова // Вечерний Брест. - 2025. - 30 мая (№ 22). - С. 1, 3.

О бывшем пограничнике Вячеславе Алексеевиче Лопатине, сыне Героя Советского Союза А. В. Лопатина.

Бакун, Е. Династия пограничников встретилась на Кобринщине / Елена Бакун // Кобрынскі веснік. - 2024. - 21 верасня (№ 38). - С. 12.

Вячеслав Лопатин, сын Алексея Васильевича Лопатина, чье имя носит погранзастанва «Дивин», приехал на Кобринщину.

Апрелев, В. Правнук Героя Советского Союза / Владимир Апрелев // Заря. - 2024. - 10 августа. - С. 15.

О Вячеславе Хомиче из д. Большие Мотыкалы Брестского района, правнучке Героя Советского Союза Алексея Лопатина, который решил стать пограничником.

Елизарова, Ж. Форпост на южном рубеже / Жанна Елизарова // Кобрынскі веснік. - 2024. - 25 мая (№ 21). - С. 16.

Погранзастане «Дивин» присвоено имя Героя Советского Союза лейтенанта Алексея Лопатина.

Литвинович, Е. Две судьбы, связанные с границей : [о Лопатиных] / Евгений Литвинович // Заря. - 2022. - 13 июля. - С. 6.

Ярмошук, Е. Награда за верность / Елена Ярмошук // Заря. - 2021. - 16 октября. - С. 10.

В Брестской области впервые вручили нагрудный знак «Жена пограничника» Вере Афанасьевне Лопатиной, жене Вячеслава Алексеевича Лопатина.

Кузнецов, В. Равнясь на героев / В. Кузнецов // Пограничник. - 1983. - № 2. - С. 92–93.

Рэгіён:

Кобрынскі раён
Дзівін

Імёны:

Лапацін Аляксей Васільевіч

Прадметы:

Героі Савецкага Саюза
Пагранічнікі